

Prostředí a vztah subjektu k němu / Subjekt a jeho vztah k prostředí

Vztah mezi živou bytostí, „subjektem“ na jedné straně a mezi jejím prostředím (okolím, okolnostmi, osvětím) na straně druhé je zvláštní tím, že subjekt není prostě jen součástí svého prostředí, že do něho není pouze zahrnut, ale že se vztahuje ke svému prostředí jako někdo (něco), kdo (co) není ani jen jeho složkou, ani – a tím méně – jeho produktem (pokud vůbec můžeme smysluplně předpokládat, že „prostředí“ samo může být také aktivní a tedy produktivní). Je to vlastně dost pozoruhodný vztah, který nemůžeme nikterak převést na něco jiného: subjekt musí v daném prostředí uhájit svou jinakost, svébytnost, krátce svou „subjektnost“, totiž právě to, že se ke svému prostředí vztahuje aktivně, že je iniciativní, aktivní, že na svém okolí a prostředí nějak „pracuje“, že na ně „působí“, že některých částí nebo složek svého prostředí aktivně používá a využívá, že je předělává, přetváří, že z nich dělá něco jiného, než čím jsou resp. čím dosud byly (čím se eventuelně mohou znovu stát, pokud subjekt přestane být aktivní, pokud živá bytost přestane žít). Můžeme klidně přiznat, že subjekt má nebo může mít vliv na své prostředí, ale že na druhé straně také prostředí může mít vliv na „svůj“ subjekt. Ale můžeme to náležitě a do důsledků domyslit a dovodit? Jak by prostředí mohlo mít „svůj“ subjekt? Snad může „mít vliv“ na celou řadu „svých“ subjektů, ale ten vliv není vůbec aktivní, nýbrž záleží na přizpůsobivosti a tedy na vlastní aktivní proměně oněch subjektů! Prostředí si přece nemůže nějaký subjekt přivlastnit; je to naopak subjekt, který se může přizpůsobovat svému okolí a prostředí, který si ze svého okolí a prostředí může začít vytvářet (budovat, strukturovat) své osvětí. Osvětí samo není aktivní, ale je nemyslitelné bez aktivity subjektů, které si ono osvětí budují a přisvojují.

(Písek, 150416-2.)